

Ára 75 para.

Postarina u gotovom plačena. — Postavitelj kšpžnben fletva.

TORONTÁL

ELŐFIZETESI ARAK:

Egész évre	180 dinár
Félévre	90 dinár
Negyedévre	45 dinár
Egy hóra	15 dinár

Egyes szám ára 75 para.

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI NAPILAP

Felölős szerkesztő: Dr. MARA JENŐ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Obiliteva (Zápolya) utca 1.

Szerkesztőség telefonszáma 281
Kiadóhivatal telefonszáma 21

MEGJELENIK HÉT NAPON, HÉTFŐ ÉS
ÜNNEPEK UTÁN NAPOK KIVÉTELEVEL

Veliki Beeskerek, 1922.

LI. évfolyam, 208. szám.

Kedd, szeptember 19.

A sentai nagy nap.

Az Országos Magyar Párt megalakulása.

— A „Torontál” kiküldött tudósítójától. —

Senta, szept. 17.

A tiszamenti törzsökös magyar város népe ma nagy napra virradt. Ez a kedves, csöndes város volt kiszemelve a magyar-párt nagygyűlésének megtartására és az itteni helyi vezetőség derék tagjai már hetek óta lázas buzgalmat fejtettek ki, hogy ezt a napot az ország magyarsága részére minél ünnepélyesebbre tegyék.

Korán reggel már benépesültek Senta város hangulatos, hosszan elnyúló utcái. A rendes vasárnapi hangulatot szinte izzóvá varázsolta az emberek arcára kiülő várakozás, az elkövetkezendő jelentős órákra való gondolás és valami szokatlan lelkesedés tükröződött a Főtér-felé hömpölygő polgárok szemében.

Tíz óra. A Főtér közepén az impozáns városháza közelében szónoki emelvény áll, amely körül már ezrekre menő tömeg várja a nagygyűlés megkezdését. A hatalmas térre torkolló utcákból még egyre özönlik az ünneplőbe öltözött magyar nép a nagygyűlés színhelyére. Az egész Vajdaság magyarsága gyülekezik itt egybe, hogy tanúságot tegyen a magyar ügyért való lelkesedése, hűsége mellett. A tüzoltóság az emelvény köré kordont von, a közönség tisztességtudóan engedelmességek a hatóság intézkedésének, mintahogy a nagygyűlés egész lefolyását a megjelent hatalmas tömeg impozáns fegyelmessége és nyugalma jellemzi.

A pártvezetőség megjelenik a pódiumon és velük egyidőben érkeznek az emelvényre Petrovity Brankó, Senta város polgármestere, aki a nagygyűlés napjára kormánybiztosi megbízást kapott. Mellette foglal helyet Nikolity rendőrfőkapitány és a helyi hatóságok több képviselője. A zenekar rázendít a himnuszra, a kalapok lerepülnek a fejekről, majd kezdetét veszi az előre megállapított program szerint a nagygyűlés.

Dr. Sóthy Ádám, a sentai párt-szervezet elnöke nyitja meg a szónokok sorát és dr. Petrovity Brankót, Senta város polgármesterét, mint a magyar-párt nagygyűlésére kiküldött kormánybiztost üdvözli és kéri a nagygyűlés megnyitására tudomásulvételét.

Ezután szavait így folytatta:

— Igen tisztelt polgártársak! Szeretett magyar testvéreim!

Szívből üdvözlöm önöket, akik itt a mai szent napon megjelentek. Üdvözlöm önöket, mert látom és érzem, hogy önök ma azzal a szent tudattal jöttek ide, hogy a legigazságosabb munkát fogják végezni, hogy az alkotmány által biztosított jogok saúcai közé bekerülnek és eunek az államnak munkás tagjai, alkotó oszlopai lesznek.

Ezután felkéri a megjelenteket, hogy a gyűlés lefolyását a legnagyobb nyugalommal és rendben hallgassák végig és felkéri dr. Sántha Györgyöt, a suboticei párt-szervezet elnökét, hogy a nagygyűlés vezetését vegye át.

Az elnöki megnyitó.

Dr. Sántha György elfoglalja az elnöki széket és a következőket mondja:

— Nagyrabecsült Kormánybiztos ur! Mélyen tisztelt Nagygyűlés! Szeretett magyar testvéreim!

Amikor hosszú várakozás után végre itt a tiszamenti Senta városában az SHS állambeli magyarság összegyűlt azért, hogy életjeit adjon magáról, hogy megmutassa a világnak, hogy itt, ebben az államban békés egyetértő munkában akar élni és dolgozó polgára kíván lenni, hogy ki akarja venni részét az alkotó munkából, abból az alkotó munkából, amely egy állam boldogulását biztosítja, elsősorban fel akarom hívni az Önök figyelmét arra az ósrégi magyar szokásra, hogy a magyar ember minden alkalommal, amikor valami nagy alkotó munkához fogott: Isten, király és a haza jelszával kezdte meg működését. En is leemelt kalappal Istenhez fohászokodom és kérem, engedje meg, hogy igaz ügyünket, céljaink megvalósítását az ő oltalma alatt és segédelmével új hűzánkunk, ahová beilleszkedniünk kell, javára teljesíthessük.

Hódoló távirat a királyhoz.

— Másodszor kedves kötelességen, hogy igazságos és bölcs uralkodóknak (Kiáltások: Eljen a király.) hűséges polgári hódolatunkat tolmácsoljam és egyben a nagygyűlés kegyes engedelmeivel a következő sürgönyt leszünk bátrak a

nagygyűlés megalakulása alkalmával a trón zsámolyához juttatni:

Ófelsege udvari irodájának Beograd Az SHS királyságban élő magyar nemzeti kisebbség a mai napon Sentán megtartott nagygyűlésén megalkotta a maga egységes politikai és képviselői szervezetét. Ebből az alkalomból alattvalói hódolattal üdvözljük királyi felségedet és alázattal kérjük, hogy legmagasabb királyi kegyelmét és jóindulatát részére is legkegyelmesebben biztosítani méltóztassék. Az alakuló nagygyűlés nevében: Dr. Sántha György, elnök. (Általános helyeslés.)

A harmadik kötelességérzete ősi magyar szokás szerint a magyar népek az volt, hogy tisztában volt azzal a szent kötelességgel, amellyel hazájának tartozik. Ez, mélyen tisztelt uraim csak egyben konkludálhat, hogy hűséges, lojális alattvalói kell hogy legyünk ennek az országnak.

Semmi okunk sines félni attól, hogy mi ebben a demokrata államban ne épp oly egyenjogú polgárok legyünk, mint bármely más polgára az SHS államnak. Kérem ezért a nagygyűlést, hogy ez alkalommal ünnepélyesen mondja ki az

SHS állambeli önálló független magyar politikai párt megalakulását.

(Nagy éljenzés és helyeslés.) Ezek után az ünnepi nagygyűlést megnyitottam nyilvánítom

Dr. Csetle János beszéde.

Utána dr. Csetle János mondott beszédet, amelynek főbb pontjait itt adjuk:

— Mélyen tisztelt nagygyűlés! A békeszerződés a magyarságot új helyzet elé állította, amennyiben valamennyi államnak, amely a volt monarchia területeiből részesült, tekintélyes számú magyart juttatott ezen részének számolnia kell a helyzetével és így igyekeznie kell, hogy új államának, új hazájának kulturális politikai és gazdasági életébe bekapcsolódva, a maga konstruktív erejét az államélet minden megnyilvánulásába belevigye. Az SHS királyság magyar nemzetiségű pol-

garsága is erre törekszik és amikor az állam politikai életében tevékenykedni kíván, kijelenti azt is, hogy ezen állam szláv jellegét kétségbe nem vonja és hogy politikai pártja tömörülve nem kíván az államforma vagy az állam összetétele ellen sem nyíltan, sem titokban működni, sőt minden ilyen feltevést a legerélyesebben visszautasít.

Több oldalról és alkalommal hallottuk azt a feltevést elhangzani, hogy a magyar-párt irredenta célok érdekében alakult és hogy programja államellenes és az állam egysége ellen irányul, sőt sajnos, sokaknak az a téves felfogása, hogy a magyarság maga már a magyarságánál fogva államellenes és éppen ezért különleges elbánást igényel. Ezen feltevések elleni tiltakozásunkkal egyidejűleg rá kell mutatnunk, hogy ezen vádak ellenkeznek a magyarság sok évszázados tradícióival is, mert nem lehet államellenes az a nép, mely sok évszázadon keresztül államot alkotott és az államhatalom minél erősebben való központosítására törekedett.

Tarthatatlan az a vád is, hogy a magyarság az állam egysége ellen tör, mert a magyarság politikailag sokkal érettebb, mint hogy ne tudná hogy az SHS állam egysége sokkal nagyobb erőt nyugszik, mint az az erő, amelyet ő ezen egység megdöntése céljából kifejtene képes volna. Mi hozta hát létre a magyar politikai pártot?

Erre a kérdésre könnyű a felelet azoknak, akik a legutóbbi évek eseményeit elfogulatlan figyelemmel kísérték. Azon törekvés hogy a magyarság a maga konstruktív erejét az állam politikai életébe bekapcsolja és a politikai élet terén való tevékenykedése által az életbe és a köztudatba belevigye, élő valósságá emelje és emeltesse azon kisebbségi jogokat, amelyeket egyrészt, a nemzetközi szerződés a kisebbségeknek biztosít, másrészt pedig, amelyeknek elismerése és megvalósítása nélkül modern államélet el sem képzelhető.

Bizonyos az, hogy a magyar-párt együtt fog működni minden olyan párttal, amely a magyarság politikai erejére és érettségére reflektál és amelynek a mentalitásába sikerül bevenni azt a meggyőződést, hogy

az állam igazi konszolidációja polgárainak együttérzésénél és megelégedettségénél kezdődik.

Ezek után van szerencsém a következő határozati javaslatot elfogadásra ajánlani:

A határozati javaslat.

A Senta, 1922 szeptember 17-ik napján megtartott nagygyűlés kimondja, hogy a jugoszláviai magyarság egységes, minden más politikai párttól független politikai szervezeteként megalkítja a magyar-pártot, magáévá teszi az előkészítő helyi szervek által elébe terjesztett programot és felhívja az ország dolgozó magyar népét, hogy félretéve minden osztályellentétet és felekezeti gyűlöletet, a magyarság jogi és politikai egyenjoguságáért megindult küzdelemben egységesen csatlakozzék a magyar-párthoz.

A nagygyűlés felhatalmazza a mai napon megválasztandó tisztikart és vezérőrbizottságot, hogy alkossa meg mielőbb a párt szervezeti szabályait és ügyrendjét és minden rendelkezésre álló törvényes és alkotmányos eszköz igénybevételével gondoskodik arról, hogy a pártnak az új nemzetgyűlésen parlamenti képviselője legyen.

A párt céljainak megvalósításához vezető eszközök megválasztását teljes bizalommal teszi le a nagygyűlés a pártvezetőség kezébe.

A nagygyűlés az ország magyar népének nevében hálás köszönetet fejezi ki a magyar sajtónak azért a nemes és önfeláldozó munkásságáért, amelyet a magyar nemzeti kisebbség jogainak védelme és politikai öntudatának ébrentartása érdekében eddig kifejtett és felkéri, hogy a pártot és vezetőségét céljainak elérésébe továbbra is teljes odaadással támogassa.

A nagygyűlés felhatalmazza a vezérőrbizottságot, hogy a maga kebeléből elnöki tanácsot alakítson, amely esetről-esetre más városban tartsa meg üléseit.

A tisztikar megválasztása.

Zugó taps és helyeslés követte a határozati javaslat felolvasását, amelynek lecsillapultáival dr. Sántha György elnök a nagygyűlés egyhangú határozataként a magyar-pártot megalakultnak jelelti ki.

Felkéri dr. Nagy Ödönt, hogy az előkészítő-bizottság javaslata alapján terjessze elő a megválasztandó tisztikar névsorát.

Dr. Nagy Ödön felolvassa a jelöltek névsorát, amelyet a nagygyűlés egyhangulag elfogad. A tisztikar a következőképpen alakult meg:

Elnök: Dr. Sántha György.

Társelnökök: Dr. Várady Imre (Veliki Beeskerek), dr. Graber László (Pancevo), Falcione Árpád (Sombor) és dr. Sóthy Ádám (Senta).

Ügyvezető elnök: Dr. Nagy Ödön (Subotica).

Főtitkárok: Dr. Rúby Gyula (Subotica), dr. Csetle János (Senta), dr. Mara Jenő (Veliki Beeskerek).

Titkárok: Dr. Streliecki Dénes (Subotica), dr. Keczely Mészáros Ferenc, dr. Erdélyi Isván (Senta) és dr. Deák Leó (Sombor).

Férfizáró: Cs. Nagy Samu. — Ellenőr: Vass Kálmán.

A vezérőrbizottság tagjai: Törley Bálint, Deák András, Konec András, Horváth Csomó József, Nojczek Géza, Heumann Mór, Andrássy György, Pauk János, Szabó Simon, Patócs Béla, dr. Székely Áron és dr. Vécsy Samu (Subotica).

Szemes József, Mérő Ignác, Falcione Lajos, dr. Zeisel Lajos, dr. Buják József, Wamoscher Ervin, dr. Turányi Zsiga, dr. Léderer Dezső, dr. Palásthy Ödön, dr. Hettcsheimer Imre, Ugró Mihály (Sombor).

Dr. Kardos Samu, dr. Kuszing János, dr. Borsodi Lajos, Tóth Ferenc (Veliki Beeskerek), Tóth Ferenc, Szenté Imre, Laky János, Monoki Gyula (Debeljaeca), Thomka Károly és Ömböli Márton (Hertelendyfalva), Tóth Miklós, Horti János, Papp Menyhért, Kadvány Károly, Molnár Sz. Vince, Pető Sándor (Senta), Kihut János, dr. Deesy József, dr. Kiss József, Peeze Sándor, dr. Békeffy Károly, Varga Mihály, Gyarmathy Sándor, Schäffer Gyula, Sinkovich Ferenc, Tóth József (Tópola), dr. Király Károly és Török Máté (Ada), Vida Péter (Mol), Varga György (Stara Kanizsa), Simrak Béla (Martonos).

Dr. Várady Imre beszéde.

A vezérőrbizottság névsorának felolvasása után dr. Várady Imre tartotta meg ünnepi beszédét.

Uraim!

A népek történetében példátlanul álló nagy világrengés, amely királyi, császári, cári trónokat döntött halomra, amely évszázados államalakulatokat roppantott össze, amely országhatárokat rombolt szét, régieket megsemmisítve, újakat alkotva, ez a nagy világrengés eredményezte többek között azt is, hogy mi itt e területen élő magyarok a régi anyaország testéről leválasztva egy új, ifjú államalakulat keretébe osztattunk s hogy mi itt államfenntartó vezetőnemzetből nemzeti kisebbséggé váltunk.

Ez átalakulás idejében tetővén, bizonytalanul állottunk szemben a reánk szakadt eseményekkel: tiszta látásunkat különösen két körülmény zavarta. Az egyik az, az adott viszonyok között bizonyára igen szerencsés tény, hogy e területre nem harcok közben ellenséges rombolóhadsereg tört be, hanem előzően már megkötött fegyverszüneti feltételek alapján itt egy győző, megszálló hadsereg tartotta bevonulását. A másik pedig az a körülmény, hogy ezen megszálló hadsereg égisze alatt az akkoriban még igen komolyan tartott Wilsoni pontok alapján a népek önrendelkezési jogának hangoztatása mellett a közgazgatási, bírói és politikai közhatalmat nem idegen, ellenséges, velünk szemben hadakozó államok fárjai, hanem a mi ismert, velünk előzőleg egy sorban küzdött polgártársaink vették volt át.

Oly polgártársaink, akik közül igen sokakkal legalább nálunk Banátban az azelőtti időkben nemcsak társadalmi ismeretségben és érintkezésben, hanem egyenesen közéleti és politikai fegyverbarátságban éltünk, amikor velük együtt küzdöttünk: igaz, európai értelemben vett demokrata szellemtől átítatott jogállam kivívásáért.

S így mi sem volt természetesebb, mint, hogy nyomban már az átalakulás első percében úgy mi magyarok mint a velünk egy alapon

állott németek és munkások felajánlottuk az együttműködését a világhátrahagyó által okozott romok eltakarítása és az új, demokrata szellemű közélet inaugurálása céljából.

Ajánlunk nem fogadtatott el és így meg kell állapítanunk a tényt, hogy a közéleti passzivitást nem mi mondottuk ki, nem mi kezdeményeztük. Az itteni magyarság mindenkor kész volt az állam megerősödését konszolidációját, felviragoztatását előmozdító alkotómunkában részét kivenni, bizonyítja ezt azon további tény is, hogy amikor néhány év múlva már törvényeink rendelkezésének melőzésével, nem szabad választás, hanem miniszteri kinevezés útján a községi és megyei közéletben való közreműködésre bennünket, magyarokat is meghívtak, mi törvényi és közjogi aggályaink félretételével az első hívásra munkába állottunk és úgy a községi és városi képviselőtestületekben, mint a megyei és közigazgatási bizottságokban lelkiismeretes munkával igyekeztünk a közjót, a közérdeket szolgálni.

Ennek a munkakésztségünknek logikus következetes folytatása e mai pártszervezkedésünk is. Mert hisz mi egyebet jelent az a tény, hogy e területen élő összmagyarság az opciós idő lejártával mindjárt az első adott pillanatban politikai szervezett párttá tömörül? Mi egyebet, mint azt, hogy a községi, a megyei szűkebb keretből kilépve immár az állami közélet minden mezején vállalva óhajt együttműködni nemzetalkotó polgártársaink mellett az új haza gazdasági és kulturális felvirágoztatása érdekében.

És mégis mind e nyilvánított készségünk, mind e hangosan bizonyított tények mellett még mindig bizalmatlansággal állunk szemben, még mindig illojalítás gyanújával illetnek.

Uraim, mi a lojalitás? A lojalitás lényege nem egyéb, mint a szuverénitás két faktora: a nemzet és a király akarata előtt való meghajlás. Miben nyilvánul meg, hol ismerhető fel a nemzet és a király akarata? A nemzetgyűlés által alkotott és a király által szentesített törvényekben és alkotmányban.

S miért tömörült politikai párttá, mit kíván a jugoszláviai magyarság? Semmi egyebet, mint a nemzetgyűlés által meghozott, a király által szentesített és kihirdetett törvény és alkotmány rendelkezéseinek minden itt élő állampolgárra nézve kivétel nélküli teljesen egyforma alkalmazását és érvényesülését.

Igy tehát bátran, nyílt homlokkal hirdethetjük, hogy a szó legnemesebb értelmében a lojalitás mi vagyunk, mi magyarok, akik a törvény és alkotmány feltétlen uralmaért küzdünk és a valóban illójalosok azok, akik velünk szemben állva, mindent megakadályozni törekcsenek.

A magyarnak lehet sok vétké, sok bűne, sok gyengéje, sok hibája. De van egy tündöklő erénye s ez feltétlen törvény- és alkotmánytisztelése. Őseink ez erényét mint leg-erősebb várunkat legnagyobb erősségünket hozzuk magunkkal s törhetetlen hűséggel megőrizzük az új hazában is.

A magyar politikai pártszervezet a mai nappal kezdődő új életének ez a talpköve, ez az éltetője, ez a vezérszavára.

A bánsági Magyar Párt nevében és megbízásából ezennel bejelentem az országos Magyar Párt szervezetebe való belépésünket.

A Magyar Párt programja.

Dr. Várady Imre beszéde után az elnök felkéri Dr. Graber Lászlót, hogy ismeresse a Magyar Párt programját Dr. Graber László a következő szavakkal vezeti be a Magyar Párt programtervezetének ismertetését.

Magyar Testvéreim! A Magyar Párt programjának első és legfontosabb alapelvei elhangzottak. A nagygyűlést megnyitó pártelnök és az eddigi szónokok hangoztatták, hogy a párt törhetetlenül és fenntartás nélkül a jelenlegi államjogi helyzet alapján áll.

Az állami egység és a monarchikus államforma keretei között a párt arra törekszik, hogy valóra váltsa az ország kormányának a kisebbségek védelméről szóló nemzetközi szerződés megkötése alkalmából nyilvánított azt az óhaját, hogy biztositókat nyújtson az ország területéhez csatolt országrészekben élő bárbelyi lakosoknak abban a tekintetben, hogy őket továbbra is a szabadság és igazság elveivel fogják kormányozni.

Ennek az elérésére a párt kizárólagos alkotmányos és törvényes eszközöket akar igénybe venni és felajánlja közreműködését ahhoz a munkához, mely az ország egész társadalmának erőit egyesítve, béke és harmóniában a szerbek, horvátok és szlovének királyságát gazdaságilag virágzó, demokratikus jogállammá, a béke biztos támaszává akarja kiépíteni.

Ezen intencióktól áthatva: Kívánjuk a kisebbségek jogait védő nemzetközi szerződés rendelkezéseinek, a szerződés alapelvei és szelleme értelmében minden fenntartás nélkül való végrehajtását, a magyarságnak és általában minden nemzeti kisebbségnek az alkotmányban biztositott jogi és politikai egyenjoguságát, kulturális, gazdasági és szociális érdekeinek érvényesülését és biztositását.

Haladéktalanul hatályon kívül kell tehát helyezni minden oly törvényt, rendeletet és hatósági intézkedést, mely az ország polgárai közötti különbséget tesz a jogok és kötelezettségek tekintetében nemzeti hovatartozásuk szempontjából. Törvényes biztositókat kívánunk arra nézve, hogy minden állampolgár önmaga állapíthassa meg nemzeti hovatartozandóságát és ellenezzük a nemzeti-ségi kataszter felállítását.

Kívánjuk az állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről rendelkező törvény megalkotását és abban a közjogi tételnek elismerését, hogy mindama állampolgárok, akik a trianóni békeszerződés határozmányai alapján a területek átcsatolásának tényével szereztek meg teljesjogu állampolgárságot, az alkotmány rendelkezéseire tekintettel született állampolgároknak tekintendők.

Kívánjuk a sajtó, a gyűlékezés és a szervezkedés szabadságát és olyan törvények megalkotását, amelyek az alkotmányban lefektetett egyéb emberi, polgári, politikai szabadságjogok valóságos élvezetét, s gyakorlását feltétlenül biztositják és lehetetlenné teszik, hogy azoknak érvényesülését akár az állami, akár az önkormányzati közigazgatás közegei megtorlása nélkül megfűszerezzék.

Kívánjuk ennél fogva, hogy ezeket a jogokat büntetőjogi oltalom alá helyezték, az alkotmány meghozatala előtti időben felfüggesztet magyar társadalmi, kulturális egyesületek működését mielőbb engedé-

lyezték
vagyoni
visszajár

Törvény

arra né

ken, a

ségeket

állam

nyelv

ügy me

bíróság

hatóság

ban és

nélkül

beadvá

tézzék

terjesz

Kiva

intézk

lyon

nemze

haszná

üzlet

lyozza

Kiva

szóló

jelenle

változt

sok ön

választ

választ

és nem

az ál

birja.

vázási

megvél

foglaló

A Va

beoszt

lyezzék és ezeket az egyesületeket vagyonuk élvezetében egyidejűleg visszahelyezzék.

Törvényes biztosítékot kívánunk arra nézve, hogy azokon a területeken, ahol a nemzeti (nyelvi) kisebbségeket számarányuknál fogva az államnyelv sérelme nélkül az anyanyelv használata tekintetében külön jogok illetik meg, anyanyelvüket úgy maguk, mint jogi képviselőik a bíróságok, állami és önkormányzati hatóságok előtt minden fokon, szóban és írásban, minden korlátozás nélkül szabadon használhassák és beadványait azon a nyelven intézzék el, amely nyelven azokat előterjesztették.

Kívánjuk mindazoknak a hatósági intézkedéseknek haladéktalan hatályon kívül helyezését, amelyek a nemzeti kisebbségeket anyanyelvük használatában a magánéletben és üzleti forgalomban ma is akadályozzák.

Kívánjuk a kerületi beosztásról szóló törvénynek és a kerületek jelenlegi beosztásának sürgős megváltoztatását. A kerületek és járássok önkormányzati testületeibe megválasztható legyen mindenki, aki a választói névjegyzékbe fel van véve és nem csak az olyan választó, ki az államnyelvet szóban és írásban bírja. Minden kerület csak egy szavazási egységet képezzen és a szavazás az egész kerületben az összes megválasztandó tagokat magában foglaló egységes listákkal történjék. A Vajdaságnak jelenlegi kerületi beosztása helyett olyan kerületi beosztást kívánunk, hogy a Vajdaság területéből vajdasági székhellyel bíró önálló kerületek alakítsanak.

Kívánjuk a községi önkormányzatról szóló törvény mielőbbi megalkotását, a községi önkormányzatnak legalább az eddigi keretek között való fenntartását és a községi választások mielőbbi megejtését. A községi képviselő megválasztásánál választó és választható legyen mindenki, aki az állandó képviselői névjegyzékbe fel van véve. A választás az egész községre nézve egységes listákkal titkosan történjék, a választás érvényessége felett közgazgatási bíróság ítéljen.

Törvényes biztosítékot kívánunk abban a tekintetben, hogy az önkormányzati testületek ülésein a nemzeti kisebbségekhez tartozó képviselők anyanyelvükön is szólalhatnak fel és hogy ezeknek az üléseknek jegyzőkönyveit az illető vidék kisebbségeinek anyanyelvén is vezessék, minden hivatalos hirdetményt pedig ugyanilyen módon tegyenek közzé.

Az állam gondoskodik olyan alsó- és középfokú tanintézetek felállításáról, amelyekben a nemzeti kisebbségekhez tartozó szülők gyermekei az államnyelv kötelező tanításán kívül anyanyelvükön részesüljenek oktatásban, fennmaradván a testületeknek és felekezeteknek az a joga, hogy ilyen tanintézeteket saját költségükön is felállíthassanak. Ezeknek a tanintézeteknek a bizonyítványaival egyenlő értékűek legyenek. A szülőknek iskolaválasztási jogát semmiféleképp ne korlátozzák.

Kívánjuk, hogy a nemzeti kisebbségek anyanyelvének, irodalmának és művelődéstörténetének tanítása céljából az ország egyetemén egy egy tanszéket állítsanak fel.

Az alkotmányban biztosított teljes vallásszabadság folyományaként kívánjuk a törvényesen bevett és elismert vallásfelekezetek önkormányzatának elismerését, biztosítását és fejlesztését, a felekezetek — lélek-

számuk arányában — állami segítyezését, ugyszintén az alsó- és középfokú tanintézetekben a vallás-tan kötelező oktatását, az illető felekezet papja által.

A politikai bűncselekmények miatt folyamatban lévő bűnyegyekben pertörést, az ugyanilyen bűncselekmény miatt elítélteknek pedig királyi kegyelmet kérünk.

Kívánjuk az ipar, kereskedelem és pénzügy, egyszóval az egész gazdasági élet szabadságának teljes és intézményes biztosítását. A szabad gazdasági forgalmat korlátozó rendelkezések eltörlését, a részvénytársaságok és szövetkezetek alapításánál a kormányhatósági engedélyezés rendszerének megszüntetését, eme kereskedelmi társaságok működésének csupán bírói ellenőrzését, a kereskedelmi és iparkamarák önkormányzatának tiszteletben tartását, helyes közlekedési, pénzügyi és vámpolitikát, a honi iparnak állami támogatással való fejlesztését.

Kívánjuk a hazai tőkével alakult kereskedelmi társaságok és az ország polgárainak vagyonára jogellenesen elrendelt sekvestrumoknak haladéktalan illetékmentes feloldását.

Kívánjuk, hogy az adórendszert az egész országban mielőbb egységesítsék és mielőbb oly progresszív adórendszert létesítsenek, mely a mai értékviszonyoknak megfelelő létminimum adómentessége mellett, az állami terheket az egyes foglalkozási ágak és osztályok között arányosan osztja meg.

Kívánjuk a pénzügyi igazgatásban ma uralkodó zürzavaros állapotok és az adóelőlegezési rendszer sürgős megszüntetését, a rendes adó-kivetési munkálatok mielőbbi megkezdését és az előlegezési eljárás során aránytalan megadóztatások által okozott sérelmek orvosolását. Az adókövetési munkálatokban részt kérünk a gazdasági és társadalmi érdekképviseletek kiküldött képviselőinek is, követeljük, hogy ezekből a bizottságokból tudatosan és szándékosan ne zárják ki a nemzeti kisebbségek képviselőit.

Az adókövető bizottságok határozatai ellen, ugyszintén minden adó, vám és illetékügyben benyújtott jogorvoslat felülbírlását — a pénzügyi hatóságok illetékességének kikapcsolásával — független közgazgatási bíróságok pénzügyi osztályainak hatáskörébe kívánjuk utalni, hogy a biztosított jogorvoslat használatának jogától senkit meg ne fosszanak és az elsőfokú határozat ellen benyújtott jogorvoslatnak halasztó hatálya legyen.

Kívánjuk a földreform igazságos és a haladó idők szellemének megfelelő megoldását és a reform során kisajátítás alá eső földterületek felosztását azok között, akik a földet hivatásuknál fogva maguk és családjuk munkájával meg tudják és meg akarják művelni, és vagy egyáltalában nincsen, vagy nincsen elegendő földjük.

Követeljük annak a törvényellenes állapotnak azonnali megszüntetését, mely a kisajátítás alá kerülő földek adományozásából kizárja a magyar és más nemzeti kisebbség mezőgazdasági nincsteleneit.

Követeljük ezért, hogy az igényjogosultak számának és kisajátítandó földterület területének pontos megállapítása után a földreform végrehajtását egységes törvényvel végérvényesen mielőbb szabályozzák. A kisajátítási kötelezettség az igényjogosultság megállapítása, a kisajátítandó földterületekért az alkotmány alapelvei alapján: fizetendő és méltányo-

san megállapítandó kártalanítási összeg meghatározását független bíróságra kell bízni.

Tiltakozunk az ellen, hogy a Vajdaság területén a telepítési akciót akkép vigyék keresztül, hogy az ott élő nemzeti kisebbségek földigényeit a Vajdaság területén kívül elégítsék ki.

A munka szabadságának, nemkülönben a munkásszervezetek szabadságának, a munkásság sztrájkjának elismerését és visszaállítását kívánjuk. Kívánjuk az ipari munkásság számára új munkaalkalmak teremtését, a munkásvédelem kimélyítését, a munkásság jogos igényeinek a termelés fokozásával együtt haladó kielégítését. Kívánjuk végül az alkotmány szociális határozmányainak megfelelően a munkásjóléti intézmények létesítését, a létesített intézményeknek fejlesztését és a rokkantügynek nemzetiégi különbségre való tekintet nélkül méltányos és megfelelő rendezését.

Kívánjuk az állami és önkormányzati igazgatás tisztaságának és pártatlanságának az egész vonalon való biztosítását. E cél elérése végett kisebb számu, jól javadalmazott törvényszerű képesítéssel bíró tisztviselők alkalmazását, a szolgálati pragmatika megalkotását. Követeljük pártszempontoknak és pártérdeknek az igazgatás minden ágából való kiküszöbölését, a kormány és az alárendelt hatóságok discretionárius jogkörének a lehető legszűkebb körre való korlátozását és a bírói függetlenség minden kellékével felruházott közigazgatási bíróságot mielőbbi felállítását.

Kívánjuk, hogy a magyarság épügy, mint a többi nemzeti kisebbség úgy a központi, mint a helyi igazgatásban arányszámának megfelelően képviselve legyen.

Kívánjuk, hogy a képesítéssel bíró elbocsájtott régi tisztviselőket állásukba helyezzék vissza és a vissza nem fogadottak, szerzett nyugdíjigényeit ismerjék el.

Kívánjuk, hogy a magyarság kulturális, gazdasági és szociális intézményei a közpénztárakból aránylagosan éppen olyan állami támogatásban részesüljenek, mint az államalkotó nemzet hasonló intézményei.

Kívánjuk az assimilációs politika megszüntetését.

Kívánjuk az összes külállamokkal a békés baráti viszony megteremtését és az ország gazdasági megerősödését célzó kereskedelmi szerződések megkötését.

Kívánjuk az érvényben lévő választói törvénynek megváltoztatását. Kívánjuk, hogy a jelenlegi kerületi beosztás helyett a Vajdaság területe, mint egységes választási terület válassza meg a Vajdaságra eső összes képviselőket.

Kívánjuk a választói névjegyzék elleni felszólamlások megkönnyítését oly módon, hogy a felszólamlásban felhozott tényállás valódiságát, az összeíró hatóság bizonyítékok előterjesztése nélkül is hivatalból tartozzék megvizsgálni.

A jelölés és választási eljárás tekintetében kívánjuk a járási jelöltek rendszerének megszüntetését és úgy ebben a tekintetben, mint a választás módja és a mandátumok felosztása tekintetében a választójogi novella törvénybe iktatása előtt fennállott jogállapot helyreállítását.

Kedves magyar testvéreim! Ezek azok a célok, amelyeket nem a nagy politika eszményeképp, hanem a mindennapi élet szükségleteinek felismeréséből állítottunk össze, úgy ahogy azt ti itt mindnyájan érzitek, hiszitek és tudjátok. Ezt a programot a ti hűségtek, a ti kitartástok

és odaadástok tudja győzelemre vezetni és ezt a programot mi a ti hűségtek és kitartástok oltalma alá helyezzük.

Dr. Sántha György elfogadásra ajánlja a programot, amelyet a nagygyűlés egyhangú lelkesedéssel magáévá tesz.

Dr. Nagy Ödön beszéde.

Ezután az elnök Nagy Ödönnek adja át a szót.

— Mélyen tisztelt nagygyűlés! Ezeréves hazánk elvesztése óta leköltöt kezekkel néztük az eseményeket. A kegyetlen sorsba beletnyugodtunk, az állampolgársággal járó következményeket minden téren és minden vonalon levontuk. Négy éven át mást sem csináltunk, mint azt az idegenkedő ellenszenvet lecsendesíteni, tompítani, legyőzni igyekeztünk. Minden áldozatot meghoztunk, hogy az államalkotó nemzet és magyarság közt a társadalmi, felekezeti és politikai béke helyreálljon. Becsülettel felajánlottuk minden munkánkat és erőnket az állam javára. Teljes odaadással fáradoztunk a munka, a jogrend, a társadalmi és polgári fejelem, a konszolidáció, a gazdasági élet megszervezésének és a kulturális haladás megjavításának érdekében és sohasem tettünk kifogást, ha az állam a legnagyobb mértékben is igénybevette áldozatkészségünket. Délbábok után nem futkostunk és kalandorpolitikát sohasem üztünk; magunkra hagyatva sérelmeinket sohasem panasztunk. A tomboló gyűlölködéssel mindig szembehelyeztük a megértést és a szeretetet. Öszinte, szótartó, igaz becsületes, lojális magyarok voltunk és mert a szerb királyság ősi hagyományai között volt a törvények és a kisebbségi jogok tisztelete, bizalommal eltelve vártuk, hogy négy évi némaságra kárhuzat után első politikai megmozdulásunkat az ország egész népe szeretettel kíséri. De a megértő kéz szorítását hiába vártuk, jóakaratot sehol sem találtunk. Sokan voltak akik azt hitték, hogy az állam erősebb és inkább képes lesz célt érni azzal a módszerrel, amellyel a test egy értékes alkotórészétől elvonja a táplálékot. Mélységes csalódásunkban a szebb jövő előkészítésére nem volt más út, mint önálló egységes Magyar Párt megalakítása. Egy közös ideálban kellett összefognunk, ahol a választfal magyar és magyar között leomlik, ahol a világnézeti különbségek, a társadalmi és osztályérdekek eltörpülnek.

Örömmel üdvözlöm a megalakulást, mert a céljaiban egységes magyarságot egy zászló alá hozta. Ez a nagygyűlés a mi erőnknek csak egy kis részlete. Izelítő arra, hogy a magyarságban olyan gazdasági, kulturális és intellektuális erő van, amellyel minden tényezőnek számot kell vetni. Becsüljük hát meg magyarságunkat és vigyük haza ennek a történelmi napnak a jelentőségét és szívünkben ünnepi érzést. Merítsünk hitet és reményt a további küzdelmes utunkra a magyar szivek összedobbanásából, szent meghatottságából és a könyvelábadt szemek ragyogásából. Hasson át benünket ennek a tiszamenti városnak tradíciója, multja, történelmi levegője, magyarságának szivverése; emelkedjünk fel lélekben és kérjük az Istent, hogy a magyarság szent céljainak szolgálatában lángoló lelkesedéssel, lelkes szeretettel szolgáljunk céljainkat.

A nagygyűlés berekesztése.

Ezután dr. Sánta György elnök mielőtt a nagygyűlést berekesztené, meleg köszönetet mondott dr. Pet-

rovics Branko polgármester-kormánybiztosnak, Nikolics főkapitánynak és az összes hatósági személyeknek, akik jóindulatukkal lehetővé tették, hogy a magyarság mai nagygyűlése a legméltóságosabb rendben folyhott le. Ezután a nagyülést berekeszti és felkéri a hallgatóságot hogy

a legnagyobb rendben és nyugalommal oszoljanak szét.

A nagygyűlés mindvégig a legnagyobb rendben és nyugalomban folyt le és az ezekre mennő hallgatóság egy felejthetetlen nap emlékével távozott a magyarság sorsdöntő, politikai megnyilvánulásának színhelyéről

Bogdanov Jóca dr. főispán ünneplése.

— A „Torontai” tudósítójától. —

Beeskerek, szept. 18.

Lélekemelő, szép és impozáns ünnepség folyt le vasárnap délelőtt a vármegyeház disztermében.

A város szerb, magyar, zsidó és német polgárai vonultak fel küldöttségileg Bogdanov Joco dr. főispán-kormánybiztos elé, hogy távozása alkalmából üdvözlőjké, ünneplőjké és bucsuztassák.

Meghittságra, a nagyrabesülés, a szeretet őszinte megnyilvánulásában magasan tulszárnyalta ez a manifesztáció a szokásos ünnepségeket. A város színe-java polgársága minden felszólítás nélkül a saját jószántából kereste fel a főispánt, aki hivatali működése és személyi kvalitásai révén szeretetet és nagyrabesülést vivott ki magának.

A vármegyeház disztermében összegyűlt küldöttségek a megjelenő főispánt hosszantartó lelkes éljenzéssel fogadták, aki meghatottsággal köszönte meg az ovációt.

Az első bucsubeszédet Matity Misa dr. mondotta, ki beszéde bevezető részében hangoztatta, hogy az összetartásban van az erő és a haladás. Összetartani azonban csak ott lehet, ahol megvan a jóakarát az együttértségre és az együttműködéshez. Majd így aposztrofálta a főispánt:

Kiváló képességeid, hivatali és társadalmi működésed, lekötelező és megnyerő modorod által az elvtársak, a jóbarátok kitartó légióit szerzed nemcsak magadnak, hanem a hivatali méltóságodnak és a hazának is. Követendő példája vagy az igazságos, a hozzáférhetlen, a képzett hivatalnoknak és nemesen gondolkodó jóbarának. A magas polcon úgy állál, mint a fenyőszál, amelynek gyökerei erősen belefogódnak az igazság, a tisztesség és a becsület talajába. Megszerettünk és nagyrabesülünk. Azért az ilyen férfi távozása fájdalmasan érint bennünket. A fájdalmat azonban megenyhíti az, hogy távozásod is előrehaladást jelent, mert a nép bizalma alapján a nemzetgyűlés magasabb helyre emelt és ezt a kitüntetést a király is szankcionálta. Tehetségedet, munkaerődet ott, ahová most mégy tehát, még fokozottabb mértékben érvényesítheted.

Dr. Vincze Erő, ki a magyar-párt megbízásából vezette a magyar polgárságot, bevezetőül kijelentette, hogy a magyarság megjelenése sem nem konvencionális társadalmi formalitás, sem nem politikai megnyilatkozás. A magyarság kötelességének tartja, hogy elismerését és tiszteletét fe-

jezze ki az oly köztisztviselő előtt, kit mindig igazságszeretőnek, férfiasan becsületesnek és egyeseknek ismert.

A magyar nemzeti kisebbség politikai jogokkal nem rendelkezve, fokozottan van ráutalva a közigazgatási tisztviselő belátására, emberiségére, kötelességtudására. Mind e tulajdonok a főispánban megvoltak s jobban ékesítették nagy hatalmát.

A távozó főispán gyakorlatilag is megmutatta, hogy a törvények és rendeletek nem arra valók, hogy a tisztviselő azok mögé elbarrikádozza magát és azokat önkényesen magyarázva, minél több nehézséget okozzon az adófizető alanyoknak, hanem hogy azok ésszerűen, intencióknak megfelelően végrehajtva gyámoltói és védőpajzsai legyenek az állampolgárnak.

Mi tapasztaltuk egymond, hogy férfias egyénisége elutasította magától azon gyakori játékot, mely minden szépet és jót ígér, hogy a tettek annál disszonansabb ellentétben álljanak az ígéretekkel. Mi tudtuk, hogyha Bogdanov Joco valamit ígér, ugy ezt azért teszi, mer azon ügy igazságáról meg van győződve, s azt becsületes loyaltással igyekszik meg is valósítani. És tapasztaltuk, hogy államférfiúi magaslapon állva nem zavartatta magát semmi oldalról jövő rövidlátó befolyások által, nem tett különbséget az állampolgárok között s ezzel a megértés, az együttműködés lehetőségét készítette elő.

Azzal végzi, hogy a főispán most, amidőn a politikai közélet forgatagából a legmagasabb bírói szék megközelíthetetlen magányába vonul, magyar polgártársai nagyrabesülését viszi magával. Új helyzetébe pedig kísérje azon jóleső tudat, hogy köztisztviselői működésének példája a legmesszibb perifériákon is éreztetni fogja nevelő hatását, s hogy ezzel a példával az országnak tett szolgálatot.

Ezután a németiség nevében Tolveth Oszkár mondotta a következőket:

Mélyen tisztelt Főispán-kormánybiztos ur!

Eddig is az volt a szokás és ma is az, hogy ha a magas méltóságok új helyüket elfoglalják, vagy elhagyják, a hivatalnokok és testületek megjelennek előttük, hogy üdvözlőjké vagy elbucuzzanak tőle.

Hogyha most itt körülhézünk, egy szokatlan képet észlelünk. A város minden nemzetiségéhez tartozó küldöttségeket látunk, akik nem kötelességszerűen, nem csupán udvariasságból, hanem a szív hangjára hallgatva jöttek ide. Nekünk németeknek különösen nagy örömmünkre szolgál, hogy itt megjelenhetünk, miután jól tudjuk és érezzük kit és mit vesztettünk Önben,

mélyen tisztelt Főispán ur! De nemesak mi beeskerekiek, hanem a Bánát összes, sőt a Vojvodina németjei is tudják ezt. Azt, amit mi németek a főispán ur nagyrabesült személyiségéről gondolunk, talán a legtalálhatóbban ugy fejezhetjük ki, hogyha engedelmevel a sváb-német kulturszövetség vezeőségének a verbászi gyűlésen 1922. évi augusztus huszonhetedikén felolvasott jelentését a következőkben citálom:

„A szövetség helyi csoportjai közül működésükben megakadályozták a bácskaiakat, de a kulturális szabadon mozgás elleni korlátozásoknak az ismételt közbenjárások dacára sem volt eredményük. A Bánátban azonban a helyiesoportok szabadkezet kaptak, ahol az egyes alsóbb hatóságok tulbuzgóságának gátat vetettek, sőt főbb esetben megengedték a kulturszövetségnek a törvény keretein belül mozgó törekvéseit és így a kölesönös megértésnek oly léggözt teremtettek, amely meggyőződésünk szerint üdvösebb a közjóra, mint a rendőri becsvágy és meggyanusítása a legjobb szándékoknak. Természetes kötelességet teljesítünk, hogy az illetékes bánáti hatóságoknak, de különösen a beeskereki megyei közigazgatás legfelsőbb képviselőjének a törekvéseinkkel szemben tanusított megértését és az ismételt mutatott elfogulatlan-ságért nyilvános köszönetet mondjunk.

Igy ítélt a németiség összessége Főispán ur becses személye felől. Ezért éreztük, hogy itt meg kell jelenünk. Azért is jöttünk, hogy mély sajnálkozásunkat fejezzük ki afölött, hogy a Bánát éléről és körünkől eltávozik. Köszönetünket akarjuk kifejezni azért a szeretetteljes előzékenységet és megértésért, amelyet Önnél mindig találtunk. Azért jöttünk, hogy a magasabb polcra, vagyis államtanácsossá történt kinevezése alkalmából üdvözlőjké és ahhoz szerencsét kívánjunk. Azért jöttünk, hogy az irányunkban a multban tanusított jóakarátát a jövőre is kérjük. Végül azt kívánjuk, hogy szerencsekívánataink további életpályáján is kísérje. Ezekkel az egyszerű, de őszinte szavakkal veszünk Öntől bucsut.

Ezután a beeskereki zsidóság nevében dr. Neumann József mondta el alábbi meleghangú beszédjét.

Mélyen tisztelt Főispán ur! — Allamtanácsos ur! Zsidó barátaim nevében jelentem meg, hogy neked a bucsu szavait mondjam — a bánát és az öröm szavait egyszerre. Az öröm szavait, hogy a kormány oly magas állásba emelt, a bánát, hogy elhagysz bennünket.

Keresetlen szavakkal akarok neked bucsut mondani, ahogy egy ifjúkori barát becsületes szívéből jönnek. Emlékszel reá biztosan, mikor ketten közel negyven éve, fele részben szerb, felerészben zsidó tanulók a ti templomotokban ad majorem Dei gloriam a misén énekelünk. Politika volt az? Mi iskolásfiúk azt se tudtuk, hogy mi az. Rokonszenv volt és a barátság érzelmé.

Ha most Beogradba utazol, hogy új hivatalodat átvedgy. Utad elvisz Zsigmondfalva, Tomasevác, Uzdin, Kovasica, Debeljaesa mellett, azaz németek, szerbek, romá-

nok, tótok, magyarok mellett és köztük elszórtan a zsidók. Olyan tarkául ethnologikus ország, mint a mi Bánátunk, nincs még egy az egész világon — és mégis ugy éltek itt ugy a multban, mint a jelenben, barátságban, egymást nagyra becsülve. Ha magában, a nagykulturájú Csehországban csehek és németek elkeseredetten harcolnak egymással szemben, ha Macedóniában politikai véleményeket revolvérrel és kézigranátokkal intéznek el, a mi népünk csak a kultura fegyvereit, a serény munka versenyt ismerte — mert a nép mindig jó!

Ha magukért dolgoznak, kulturális életükért, ugy az államnak dolgoznak, mert a polgárok jóléte az állam jóléte. Itt beteljesül a római aranypénzekre kivert jelmondat: Salus rei publicae — securitas rei publicae — az állam jóléte: az állam biztonsága!

Te, aki mindnyájunkat jól ismeresz, ismered vágyainkat, szorgalmunkat maradj továbbra is szoszólónk a magas államtanácsban, hogy kulturális és anyagi jólétünkért nyugodtan dolgozhassunk.

Ezután dr. Bogdanov Joco főispán mondott a meghatottságtól remegő hangon köszönetet.

Akik ismernek — mondotta — jól tudják, hogy sohasem kerestem a személyem ünnepeletését, nem vágyódom utánuk, sőt kerülöm azokat. Emellett szólnom, hogy kétszer foglaltam el Torontálmegye főispáni székét, de mind a két eset esendben és feltünéskeltés nélkül történt. Most, hogy távozom, barátaim, híveim szokatlan meleg ovációban részesítenek. Ha nem is kerestem ezt az ünneplést, nem tagadom, jól esik, örömmel és büszkeséggel tölti el a keblemet, nem magam miatt, hanem azért, mert ebben azt látom, hogy az általam vallott és képviselt elvek a polgárság széles körében neiyeslésre és hívőkre találtak. Amikor idejöttem, jól tudtam, hogy a háboru, sőt bizonyos részben az azutáni idő is súlyos sebeket ejtett a köz és társadalmi életben. Tehát minden erőmmel és igyekezettel azon fáradoztam, hogy a fájdalmat enyhítem és a sebeket beheggeszsem. Nem tekintettem azt, hogy kinek mi a vallása, a nemzetisége, hogy szegény-e vagy gazdag. Igyekeztem egyforma mértékkel igazságot, jogot és segítséget szolgáltatni. A békétlenséget, a surlódásokat, a haragot ki akartam küszöbölni, hogy barátságot, szeretetet, megértést teremtsék a polgárok között. Harminc év óta képviselem ezt az elvet, harminc év óta dolgozom ezen a területen és azt hiszem, hogy nem tulzás, nem dicsekvés, ha azt mondom, hogy munkálkodásom nem veszett kárba, fáradozásom nem volt hiábavaló.

Mos elmegyek, elhagyom a főispáni székét, de az nem jelenti azt, hogy örökre elválnak egymástól. A távolban is fennmaradnak az összekötő szálak. Bizalommal és segítőkézettel fogok ezentul is ahhoz hozzájárulni, hogy a nagy munkát az ország polgárainak egyetértést, a békét megteremtsük. Végül köszönetet mondok a támogatásért, amelyben eddigi fáradozásomban részesítettek és köszönetet mondok a mostani meleg ovációért és a szimpátiáért. Isten Önökkel!

Az SHS nincs ellene a török politikának.

Beograd, szept. 17.

A politikai köröket élénken foglalkoztatja egy párisi távirat, amely szerint Nincsiy a Matin tudósítója előtt így nyilatkozott, hogy az SHS állam nem ellenzi, hogy a törökök Európába tegyék át Törökország határait.

Ez a nyilatkozat a külügyminiszternek eddigi görögbarát kijelentései mellett szenzációsan hatott. Nagyon óvatos azonban és végeredményben még mindig nem győz meg senkit arról, hogy miért kell nekünk a görögök miatt ifjaink színe-javát esetleg áldozatul dobní. A nyilatkozat szerint az

SHS állam mindig jó szomszédi viszonyban élt Törökországgal, amely államunkkal szemben mindig korrektül viselkedett. Az SHS al am nincs ellene, hogy Törökország új európai határokat ne kapjon, ha azokat Anglia és Franciaország jelölik meg, mert ebben elég garanciát lát Törökország jövőendő magatartására nézve.

HIREK

Változás a diplomáciában. Beogradból jelentik: Jankovics Mirosláv dr. a külügyminisztérium politikai osztályának igazgatója tegnap tért vissza szabadságáról. Hír szerint Jankovics nem foglalja el újra hivatalát, miután az SHS állam fiúmei követévé neveztek ki.

Gyászmlse. Ezennel fájdalommal értesítem az összes rokonokat, jóbarátokat és ismerősöket, hogy folyó hó 6 án Budapesten elhunyt édesanyám, özv. Nikel Józsefné szül. Kollet Anna részére az engesztelő szentmiseáldozat folyó hó 20 án reggel 7 órakor a róm. kath. plébánia templomban megtartatik. Nikel István.

Redukálás a tanfelügyelői karban. Beogradi jelentés szerint a kultuszminisztérium budgetjével kapcsolatban elhatározták a tanfelügyelőségek redukálását. Az új beosztás szerint az egész országban összesen százhusz tanfelügyelő lesz.

Modern táncanfolyam. Miután a táncmesterek országos kongresszust tartanak, modern táncanfolyamunk megnyitását szeptember 16-ról szeptember 25-re halasztjuk el. Rosenberg Lajos és Rosenberg Richárd balettmesterek.

Atutalásokat és csekk kiírásokat — a fennálló miniszteri rendeletek értelmében — **Wien, Prága, Budapest, Berlin, Temesvár,** valamint a többi külföldi piacra újból eszközöl a **Nagybecskereki Takarékpénztár, Veliki Becskerek, Korona-szálló épület.** Telefon: Pénztár 16. — Vezérigazgató 52.

30 hektoliteres lager és különböző nagyságu transzport-boroshordók 4000 hektoliter, eladók. Vass Testvérek borkereskedőknél Senta.

Atutalások, hitellevelek és csekk az összes bel- és külföldi piacokra, valamint valutabiztosítások árukivitelre kaphatók — a beogradi pénzügyminisztérium felhatalmazása alapján — a **Szerb Szövetkezeti Bank R.-T. fiókjánál (Srpska Zadrúzna Banka D. D.), Veliki Becskerek.** — Telefon 43 és 47.

A politikai helyzet.

— A „Torontál” beogradi munkatársának telefonjelentése. —

Beograd, szept. 17.

A kormány jelentést kapott róla, hogy Pasic miniszterelnök Marienbadból Prágába utazott Nisics a kormány nevében ott fogja átadni jelentését a legutolsó napok politikai eseményeiről és különösen a keleti eseményekkel összefüggő ügyekről referál majd. Pasic a mai expresssel Prágából Párisba megy, ahol a király már várja Nincsiy Genfből ugyancsak Párisba megy a király elé.

Beogradi beavatott helyről nyert információ szerint Pasic és Nincsiy jelentéstétele a király előtt döntő fontosságu lesz az SHS királyság magatartására nézve a keleti kérdésben.

Krsztely dr. a demokrata párt alelnöke holnap tér vissza Beogradba, hogy a pártban támadt ellentéteket, amelyek a zagrebi konferencia miatt keletkeztek, elsimítsa. A demokrata miniszterek tudvalévöleg Davidovics zagrebi útja miatt beadták lemondásukat a pártklubnak Krsztely elnöksége alatt a párt most már véglegesen dönteni fog, hogy elfogadja-e ezeket a lemondásokat és jelöljön-e a demokrata párt részéről új minisztereket a párt prog-

rammjának a megvalósítására vagy sem.

A Politika tegnapi száma, beavatott helyről közli, hogy Protics Stoján is akcióba lépett és erélyes harcot indít Pasic kormánya ellen. Sok valószínűség szól a kormány bukása mellett. Az új kormány azonnal kiírná az új választásokat, amely Proticsék felfogása szerint hét pártba tömörülve találna az országot: két radikális, két demokrata, egy köztársasági, egy földműves- és egy szocialista pártban.

Timotievity a miniszterelnök helyettese úgy találta, hogy a sok évtől fontos kérdés megvitatására a minisztereket végre Beogradba kell rendelnie. Kedden állítólag minisztertanácsi ülés lesz.

Timotievity és Hadzsizs tábornok a tegnapi nap folyamán ismét hosszasan tárgyaltak Gyorgye herceggel, aki újólág elutasította azt a határozatot, hogy állandóan Nisben telepedjék le.

A törvényhozó bizottság tegnap kezdte meg az adójavaslati törvény tárgyalását. A törvény gyors letárgyalására egy albizottságot létesítettek, amelynek a törvényt október 10-ig le kell tárgyalnia.

Gyilkolt, mert nem köszöntötték föl...!

— A „Torontál” tudósítójától. —

Becskerek, szept. 17.

Szokatlanul bizarr büneset tartja izgalomban a szomszédos Perlesz község lakosságát.

Vasárnap este tartotta Vladulj Milán jómódu perleszi gazda egyetlen fia, Uros, az eljegyzését egy ottani leánnyal. Az örömapa erre a nagy öröme természetesen nagy vendégséget hívott meg. A vendégek között volt Vladulj veje: Mikly Dusan esentai lakos is. Nagy volt a lakomán a jókedv és az emelkedett hangulatban az öreg Vladulj az örömapa mint távszónok tűnt föl, aki majd minden vendégét felköszöntötte, hol komolyan, hol csipkedve, csak a vejéről, Mikly Dusanról feledkezett meg.

A vő magára nézve sértőnek találta apósa eljárását, szemrehányást tett neki, majd kiment az udvarra, hogy befogasson és hazahajlasson Csentára. Az öreg Vladulj és a leánya, Mikly felesége a dühöngő ember után kimentek az ud-

varra és kérelték, hogy ne menjen el és ne szégyenítse meg az apósát így az egész falu előtt. Mig az öreg ember és a fiatal asszony csitították a dühöngőt, az a sötétben észrevétlenül kihuzta zsebéből a kését és apósának a torkába szurt, úgy hogy az azonnal szörnyethalt.

A gyilkosság elkövetése után Mikly Dusan még az éj folyamán megszökött Perleszről. A csendőrség azonban kinyomozta hollétét és Csentán elfogták. Kihallgatása során beismerte a gyilkosságot, de kijelentette, hogy őt az apósa halálosan megsértette, úgy hogy ő másféppen nem is vehetett magának elégtételt. A hatóság elrendelte a meggyilkolt Vladulj Milán felboncolását. A gyilkos Mikly Dusan, aki mindössze huszonkétéves, a pancsevői kir. ügyészség fogházába vitték. A meggyilkolt Vladulj Milánnak négy gyermeke maradt árván.

Vas- és fémöntvényeket Krausz-nál, Veliki Becskerek. — Telefon-szám 329.

Csillárokat, orvosi műszereket és minden egyebet nikkelez és galvanizál Krausz Veliki Becskerek. Telefon 329.

Wirtschaftlicher Kompass. A Bánati Kereskedelmi- és Iparkamara kiadásában német nyelven megjelenő kereskedelmi és ipari törvénytar második füzeté a napokban jelenik meg a következő tartalommal: Auszug aus dem Gesetze über das Budgetzwölftel. — Valutasisicherung in Dinaren. — Abänderung und Ergänzung im Ausfuhrzolltarif. — Beschluss des Finanzministers über Dinarzahlungen

zugunsten ausländischer Firmen. — Ursprungszeugnisse. — Aufhebung der Getreideeinfuhrzölle. — Erhöhung des Ausfuhrzollses auf Fett. — Erhöhung der Konsumsteuern. — Valutaversicherung bei Kleienexport. — A kamara törvénytára a hivatalos lapban való megjelenésük után hiteles német fordításban azonnal hozza a kereskedő- és ipari köröket érdeklő összes törvényeket és rendeleteket. A törvénytar oktav füzetek alakjában jelenik meg és ára 16 oldalas ivenkint 5 dinár. Az első füzet a munkásbiztosításról szóló törvényt és annak végrehajtási utasítását tartalmazza. terjedelme 6 és fél iv. ára 32-50 dinár. A most megjelenő második füzet ter-

jedelme 16 oldal, ára 5 dinár. Állandó előfizetők az egyes füzeteket portómentesen kapják. — Megrendelhető **Wirtschaftlicher Kompass** címen. Veliki Becskerek. Postafiók 42.

*** Őszi tánckurzus megnyitása.** Be-eses értesítésére adom a nagyérdemű közönségnek és a tisztelt ifjúságnak, hogy Novi Sadról áthelyezve, Veliki Becskerekre állandó tánciskolám, rövid időn belül megnyitom, bővebb értesítés pár nap múlva újság és plakátokon. Kiváló tisztelettel Dragutin Butor okl. táncitanító.

Szerb-nyelvtan. Tanítóknak, tisztviselőknak, hivatalnokoknak, vasutasoknak, akik a szerb nyelvet gyorsan és biztosan meg akarják tanulni, ajánljuk a Szirotanovic Dragomir által összeállított szerb-nyelvtant. (Srpska gramatika.) Kérdések és feleletek alakjában, világos, könnyen érthető modorban van megírva. Ára: 4 dinár. Kapható: Hajdu Sylvester igazgatótanítónál Veliki Becskereken.

A Kadima Sport-Egylet kabaréja.

Talán anyagilag igen, de belső tartalom tekintetében kevésbé sikerültnek vallható a Kadima kabaréja. Valami gyors összetákoltság s nagy sietséggel való készülés jellemezte az estét. Hiányzott az alapos munka, a szerepek és főként a szereplők gondos kiválasztása. Jó szándékukat azonban épen úgy megdicsérvük, mint gáncsoljuk egy pár, magát szellemesnek kinevezett látogató állandó, éretlen közbefecsegését, melylyel az előadás gördülékenységét csak akadályozták.

A konferencier halátlan szerepét Róna töltötte be elég ügyesen és sok flegmával. Flesch partnerével való alakítása a „Pufi cipőt vásárol” kis humorban az estély legjobb száma volt. Szépen tancolt. Kövessi Márta id. Rónával, ügyesen füttyült az egyik kadimista, Flesch mester meg őszinte nevetésre készítette mókáival a publikumot. Régi rutinos színpadi ismerőseink sem hiányoztak, így a kölcsönként Konrad Stefi, Ruess és Buttel jönevűkhöz méltóan, sok megérdemelt tapsot arattak. Kötő volt Pollák Laci és Grünberger Ilona énekes táncettese. A Dráma c. bohózat zárta be a kabarét, mely után a tekintélyes számban egybegyűlt publikum reggelig járta a táncot.

Sport

Vasárnapi eredmények. A becskeri serlegmérkőzések második fordulója a következő eredményeket hozta:

Slavija—Schwäbiche = 3:0
Kadima—Ratarski = 1:0
Vasutas—Obiity = 2:2

A kiadóhivatal telefonja — 21.

A szerkesztőség telefonja 281.

A NAGYBECSKEREKI TAKARÉKPÉNZTÁR
IGAZGATÓSÁGA, FELÜGYELŐ-BIZOTTSÁGA,
VÁLASZTMÁNYA ÉS TISZTVISELŐI KARA
mély megilletődéssel jelenti, hogy

Schwarcz Lajos úr

a takarékpénztárnak évtizedeken át cégvezető-
igazgatója, szeptember 16-án, szombaton délelőtt
elhunyt. A munkaszerető, becsületes tisztviselők-
nek példaképe volt.

EMLÉKÉT KEGYELETTTEL
FOGJUK MEGŐRIZNI!

Veliki Beeskerek, 1922 szeptember hó 16-án.

Fiatal házaspár butorozottsobát keres

1610

konyhaszolgálattal, lehetőleg a
város központja közelében. Címet
kérem a „Torontál” kiadóhiva-
talába leadni.

Jelenleg is állásban levő fiatal
1613

tisztviselő

több évi praxissal, a gabonaszak-
mában jártas, magyar, német,
szerb nyelvtudással, állását cse-
relni óhajtáná. Szives megkeresé-
seket „Állásere” jelige alatt a
„Torontál” kiadóhivatalába kér.

Eladó ház

7 szobával és mellékhelyi-
ségekkel, nagy kerttel.

1614

Cím a Torontál kiadóhivatalában.

Nászajándékokat, táblaüveget

és egyéb e szakmába vágó cik-
keket legolesóbban vásárolunk

Ivanitza Ferdinánd Károly

üveg-, porcellán-, tükör- és lámpa-
kereskedésében 837

Veliki Beeskerek, Aleksandrova (Fő) utca.

Árverési hirdetés.

Egy db „Skat” gyártmányu 8/24
HP, 4 üléses autó, továbbá 1 db
„Laurin és Klement” gyártmányu
16/18 HP, 4 üléses autó 1922. évi
szeptember hó 24-én ó. e. 9 órakor
Vel. Beeskerek-n. Kralja Petra trg.
Róza szálló előtti téren szabadkéz-
ből nyilvános árverésen eladásra fog
kerülni. Mindkét autó teljesen jókar-
ban van és üzemképes. 1619

Kikiáltási ár egyenként 20 000 di-
nár. Reflektánsok kötelesek az ár-
verés előtt 2000 dinárt készpénz-
ben letétbe helyezni.

Veliki Beeskerek, 1922 szept. 16.

IRODISTANÖT,

ki a szerb-német
gyorsírásban, gép-
írásban jártas, azon-
nali belépésre keres

„UNION” KALAPGYÁR R.-T.
DZSOMBOLJ. 1617

Remek, fajtisza 1608

farkaskutya

4 hónapos, nőstény és kan,
azonnal átvehető.

Cím és ár a „Torontál” kiadó-
hivatalában tudható meg.

Naponta 1605

friss moslák

kapható

Első veliki beeskereki szeszgyár és finomító
rt., V. Beeskerek (azelőtt Lukács és Tsa.)

MUNKÁSNÖK

felvételenek.

AMBROZIA cukorkagyár.

Fűszer- és csemege- kereskedősegéd

azonnali belépésre kerestetik.

Szerb és német nyelv
tudása szükséges.

BRÜLL-féle delikatesz-
üzlet, Pancsevo.

Kisasszony vagy fiatalember

ki a szerb nyelvet szóban és írásban
bírja, irodai teendők elvégzésére
mielőbbi belépésre kerestetik. 1620
Írásbeli ajánlatok a fizetési igény
megjelölésével a „Torontál” kiadóhi-
vatalába 1620 jelige alatt küldendők.

MEGÉRKEZTEK A LEGJABB BÉCSI MODELLKALAPOK

Dus választék
kalap- és ruha-
diszkekben!
1597

KARTYENÉ TOLVAY LAURA

NŐIKALAP DIVATTERMEBEN.

Kalapátalaki-
tást, festést,
vasalást vállalok

2 és fél

dinár egy zónapörkölt kenyérral együtt a
volt „Pest”-szálló pinchehelyiségében.
Ugyanott jó és ocsó házikoszt is kapható.
Abonnenseket elfogadok. A nap bármely
szakában ülendően friss meleg és hideg
étel-k kaphatók! 1602

Tisztelettel: KRESZTA KONRAD vendéglős.

A legolesóbban lehet beszerezni

varrógépeket,

Grünfeld Ármín varrógép-,
óras- és
ékszerüzletben, Veliki Beeskerek (a nagy hid mellett).

3000 dinárért eladó

egy teljes hálószobaberendezés és
pedig 2 ágy sodronybetéttel, matrac-
cal, 3 éjjeli szekrény, 2 nagy szekrény,
1 mosdó márványlappal és 1 konsol-
tükör Banatska Trgovalka Agencija
Alexandrova u. 27, vagy a Turul
cipőüzletben. 1607

Disznósirt

legmagasabb napiáron, minden meny-
nyiségben veszünk Zsirszállításra al-
kalmatlan hordókat minden mennyiségben
raktárról eladunk. 1570

Kanitz és Leipniker
Miletityeva (Temesvári) utca 43.

Direkt termő 1606

Szászoros szőlővesszők

és Riparia vadvesszők kaphatók

Schmidt Péternél
Etvesova (Magyar) u. 22.

Herzfeld Vilmos

Veliki beeskereki

„TURUL”

cipőüzletébe az őszi és
téli áru megérkezett!!

Női-, férficipők és bakancsok nagy választékban. Fiu-, leány- és gyermekcipők
erős kivitelben. Lakk-, fehér-, barna- és kivagott nőcipők leszállított árban.